

Dr. Kolláth György

A Szent-István ünnep sikeres kezdeményezése volt az EU alkotmány-tervezetének magyar nyelvű közzététele. Egyelőre kitűnő szellemi csemege forgatgatni a művet, ami – elfogadása után, valószínűleg még az idén - a honi közpolitika kötelező olvasmánya lesz.

Megismer(tet)ésének többféle módja és szintje van. Jómagam belső alkotmányjogi kitekintéssel elemeztem. Innen nézve (is) tetszik a Konvent

munkája. Elsősorban az elismerésre méltó benne, hogy mélyen, tartalmában, megoldásaiban egyaránt demokratikus. Kulcs-eleme, hogy az EU gazdasági integrációból politikai unióba megy át. Rögtön a legelején hangsúlyozza az anyag, hogy „Európa népei, miközben büszkék maradnak saját nemzeti identitásukra, elhatározzák, hogy felülemelkednek ősi megosztottságaikon, és egy közös jövő kialakítása érdekében egymással minden eddiginél szorosabb egységre lépnek”. Hitet tesz a tervezet egy „sokszínűségében egyesült Európa” mellett. Megtalálhatók ugyanakkor benne a fő magyar prioritások, úgy, mint az egyenjogúság, a szolidaritás és a működőképesség követelménye. Nem pusztán szlogen tehát a preambulum ógörög nyitó mondata Thuküdidészétől: „Mi olyan alkotmány szerint élünk, amelynek neve, mivel az uralom nem néhány ember, hanem a többség kezében van, demokrácia”.

Írásom hazai nézőpontból a főbb azonosságokat és eltéréseket gyűjti csokorba. Az EU tervezete nem egy alkotmánynak titulált nemzetközi szerződés, hanem csakugyan megfelel az alaptörvények szokásos megoldásainak. 1.) Megtalálhatók benne az unió alapintézményei, azok a szervezetek, amelyek a döntéseket hozzák, és ezek egymáshoz való kapcsolata, elkülönült hatásköre és „összjátéka” szintén adott. Itthon ezt a fékek és egyensúlyok rendszerének, hatalommegosztásnak is hívják. 2.) Része az EU alkotmány-tervezetének a közösség jogi infrastruktúrájának megkottázása. Alapvető jogi elvek, jogok és kötelezettségek tárháza ez, mely kitér pl. a választási rend, az alapvető jogok chartája, az igazságszolgáltatás kardinális kérdéseire. Ilyenek elfogadható módon a hazai alaptörvényben is megtalálhatók. 3.) Vannak továbbá olyan távlatos, stratégiai döntések, értékek és megoldások, amelyek az unió működésének mindennapjait keretezik: az EU klasszikus 4 alapelvétől az esélyegyenlőségen át egészen a szakpolitikák fundamentumáig. E tekintetben a honi alkotmány kissé félloldalal, illetve azt komoly űrök is jellemzik.

Éppen ez utóbbi vonatkozás adja az EU-kiskaté korszerű normatív erejét, konkrét „szabályszerűségét”. Itthon szokatlan, hogy egy alkotmányban tételesen rendelkeznek pl. vámról, szolgáltatásokról, közlekedésről, energiáról, polgári védelemről, avagy úrkutatásról, ellenben az EU ezek közös döntéseinek csíráit, igazodási pontjait is rögzíti. Hasonlóképpen igen erős az uniós anyagban a költségvetési, a gazdasági, a piaci és a versenyjogi szabályozás, melyek a jelenlegi honi alkotmányban csak odavetve, vagy még úgy sem szerepelnek. Szemléltetésül: a hazai alkotmány 79 §-ból áll, nyomtatva 30-35 oldal, ezzel szemben az EU alaptörvénye mintegy 350 cikk, s a kiegészítő blokkokkal együtt közel 180 gépelt oldal terjedelmű. Az 1:5 arány nem csak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is fennáll.

Tanulásként: itthon is tartalmasabb, normatívabb, érdemibb megoldásokat nyújtó, ezért „kiírtabb” alaptörvényre lenne szükség. Ez azzal az előnnyel járna, hogy az igényesen levert cölöpök, érdemi jogi előírások és garanciák talán több stabilitást vinnének a napi politikába is.

Sajnos, a honi alkotmányozó erőfeszítéseket – az EU markáns és céltudatos előre haladásával egybevetve – meg kell(ene) csipkedni egy kicsit. Hogy lehet az, hogy gyorsabban és jobb minőségben képes 15+10 ország közös nevezőre jutni az európai alkotmány dolgában, mint a hazai Országgyűlés a magunkéban. Nem szegénységi bizonyítvány az vajon, hogy görödülékenyebben hozható tető alá egy sokoldalú nemzetközi szerződés, mint egy honi, nagy kétharmados

Cím EU-alkotmány és hazai kapcsolódások

Dátum
2003.08.25.

Dr. Kolláth György

törvény?! Válasz: de igen, hogyha az utóbbi döntően hiúsági, illetve politikai taktikai kérdés (normális esetben nyilvánvalóan nem lehetne az). De ha már szinte bizonyosan előbb lesz EU-alkotmány, mint itthoni, akkor legalább arra ügyeljünk, hogy az EU-norma kreatív sorvezető legyen a miénk számára.

Ez a cél elérhető. Rengeteg olyan dolog van az uniós szabály-kötegekben, ami itthon sincs és nem is lehet másként. Jól-rosszul hazai viszonyainkra is irányadó, jellemző például a következő idézet:

„2. cikk: Az Unió értékei

Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás és a megkülönböztetés-mentesség társadalmában”.

Itthon kabinet-kérdés, hogy vajon mi lesz velünk az unióhoz került hatáskörök, szuverenitási elemek dolgában. Ezt a tervezet 9. cikke alapvető súllyal rendezzi, amikor kimondja két elv együttes érvényre juttatását. Ezek: a szubszidiaritás és az arányosság. Az előbbi fogalmat most kezdjük megtanulni. Lényege: „azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörbe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a megtenni szándékozott intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az Unió szintjén jobban megvalósíthatók”. Láthatóan mindezt nem hatalmi logika mozgatja.

A másik alapelv itt az arányosság, mely szerint „az Unió fellépése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami az Alkotmány célkitűzéseinek eléréséhez szükséges”. Itt is imponálóan megfigyelhető a mértékletesség és a hatékonyság együttes követelménye.

Legyen e két dolog záró-gondolat is. Nem valami egészen mást, szokatlant és idegen dolgot kell majd nekünk akarva-akaratlanul tenni az EU-ban, hanem mindössze következetesebben, versenyképebben azt, amit a rendszerváltozás óta vallunk és hirdetünk. A különbség az alkotmányok szintjén is kifejező: a hazai norma XX. századi zsák, sok kis folttal, míg az uniós tervezet már a XXI. század megoldásait jelzi. Nem fátum, hanem húzóerő.